

VERASZTÓ ANTAL KATONADOLGOK

Most pedig ráolvasunk az Időre!

A konyhánk alja hatszögletű téglákkal volt kirakva, bejárati ajtaja pedig közvetlenül a gangra nyílt. Az ajtó háromszor-három kis ablakszeme is oda nézett. Ezek közül, a minden irányból középsőnek számító ablaktábla nyithatóra volt készítve. Nem az én szórakoztatásomra persze, hanem nagyon is célszerű megfontolásból a mérsékeltebb téli szellőztetés céljára.

A belső ajtók közül az egyik a szobába nyílt, a vele szemközt lévő pedig a tágas, szellős kamrába, ez a helyiség volt, a legfontosabb, a család éléstára. A meg nem említett, különböző rendeltetésű helyiségek ajtóit kivétel nélkül a gangról nyíltak. Ilyen környezetben telt a gyermekkorom a közvetlen szomszédokban lakó ismerősök és a lovas fogatok által járt utca voltak számomra a megismerhetőség határai.

Öreg házak sorakoztak a mi utcánkban, de azért mifelénk is minden nap történt valami. Már hogyné történt volna! Még velem is, a teknőben való fürdés gondolatától például estefelé mindig nyugtalan lettem. Az első szomszédunk egy bölcs gazdaember volt. Aki arról igyekezett meggyőzni anyámat, hogy szerintem én áldott jó fiú vagyok, nyáron a szünidőben például egészen estig alig vagyok otthon, a ruhámat mégis megkímélem. (Hátha, még azt is tudja, hogy az iskolai könyveimet, hogy megkíméltem.) Mindezek ellenére Nem is voltam rossz tanuló, sosem buktam meg semmiből.

Ugyanis, ha anyám rögtönítélő kedvében volt, akkor fakanállal porolta a nadrágomat, ami nem lett volna baj, ha lett volna időm előtte levetni, de sosem bizonyultam elég gyorsnak, mindig rajtam lett kiporolva. Anyám közben még arra is tudott időt szakítani, hogy csendet parancsoljon a méltatlankodásomnak – mondván -, csak azt kaptad, amit megérdemeltél. (Ez, még az igazságtalanság korszakában történt velem.)

Délutánjaimat persze egészen másfajta élmények töltötték meg izgalommal. Engem az teljesen hidegen hagyott, hogy a szóbeszéd szerint a hátsó szomszédunk az egész városban ismert úriember lenne mivel adóvégrehajtó volt az istenadta. Az viszont nagyon is érdekelt, - de erősen titokban tartottam-, hogy ennek a szomszédnak volt egy ennivaló kislánya, aki engem a jégre vitt. Egy kis tejszínképű Anna. Kicsivel fiatalabb volt nálam, így akár a húgom lehetett volna, ha egy házzal errébb születik. Vagy legalább az unokahúgom, más rokonközelség

hirtelenjében nem jutott eszembe, hiszen magam is még csak az első elemiben szerzett tudományoknak voltam birtokában.

Mivel az én gyerekkoromban az olvasás még a tudományos ismeretek sorába tartozott, így annak gyakorlásától – több más kedvelt tevékenységgel ellentétben-, nem lettem eltiltva. Így aztán az olvasás gyakorlásának ürügyén irány a körtefánk szomszédék felé kinyúló ága, valahány régi kalendárium hányódott a házban, az ezért nem maradt kiolvasatlanul. Olvasás közben fantáziálni is lehe-

tett, meg persze leskelődni, el is képzeltem, hogy egyszer majd egy nagyon hosszú létrát nekitámasztok a Holdnak és az attrakció láttán a szomszédék kis Annája majd tapsikolni fog örömeiben.

Nem sok időnek kellett eltelnie ahhoz, hogy legsavanyúbb ábrázomat magamra öltve arra is rájöjjek, hogy a szomszédokéval együtt sincs elég hosszú létránk, s különben is a sok esőtől meglágyult földön egészen biztosan megcsúsznék vele, aztán kész lenne a baj. Alighanem jól összeplezúroznám magamat amire – már előre tudom – azt mondanák a felnőttek; katonadolog. Aztán a jótékony idő és a mély puha csend ezt a rövid inges korszakomat is elnyelte. Pedig, de szívesen visszalapoznám azokat a napokat, hátha megtalálnám, bennük a beköszöntött ködös estéket, amikor ott pirul és pöndörödik az almahéj, a tűzhely plattján.

Természetesen akadnak dolgok, amik máig tartják magukat nem minden változott meg körülöttük. Ha ránk jön az ősz úgy, mint régen; az itt-ott lévő kerítések mögötti fákról most is naspolyák mosolyognak, ránk, ha észrevesszük őket. Időközben, velem sem történt kevesebb, minthogy leéltem az életem. Vagy mondhatni, hogy majdnem, hiszen – mint tudjuk - az egész élet kísérlet, még-hozzá befejezetlen, akkor is így van ez, ha nem tudja, vagy nem akarja elhinni az ember. Az én koromban már minden messze van, azok a napok is, amikor Szokolai Mihály – az ő engedelméből nekem Misa bátyám -, kincset érő elbeszéléseit hallgathattam.

Tudom, kiöregedett szavakon lovagolok, - mondta egyik alkalommal -, de amit én elmondok, arról a régi könyvekben sem olvashatunk, mert ezek jobbára velünk, idevalósiakkal történtek meg. Jó kétszáz éve az én famíliám eleje is a többi idetelepülő közt szekerezett Dunántúlról ide az Alföldre. Azt persze nem tudhatom, hogy a szekerük előtt lovakat biztattak, vagy ökröket nógattak kicsit szaporább menésre. Azt viszont írás őrizte meg, hogy nekiindultak. Talán az elbocsátó falu bírása róhatta papírra a bizonyító sorokat: „...*a maga szülőhelyéről*

szán-dékoskodik az Alföldre menni gyermekes fiával együtt...” Magam vagyok rá a bizonyosság, hogy a szándék megvalósult.

A dédapámból már itt lett szélmolnár vagy, ahogy erre a népek mondták, szeles mónár. Egyébiránt a szélmolnárok a földényt szeptembertől májusig számitották. A régi öregek tudták és másnak is tanácsolták: Ha azt akarják, hogy esztendő által tartson a lisztje, akkor januárban és februárban örlessen, amikor még hideg van. Amikor az örletők sort fogtak a malom előtt az volt ám a mesehely! A várakozás néha olyan ismerősöket is összehozott, akik már rég nem látták egymást. A folytatásban meg arról emlékezett meg, már nekik is nyakunkon volt a katonadolog.

Tehát nem mostanában történt az, sem amikor dédapám malmának ajtajára hatóságilag kitűzték a felhívást. Ő maga is erről szerzett tudomást arról, hogy az akkor folyó év október idusának reggelére honvéd ellenőrzési szemlét hirdettek meg Az eredeti szövegben az állott, hogy az említett szemle: nyolc órakor „*veendi kezdetét*” nem másutt, mint a községházánál.

Figyelmeztetés is tartozott a felhíváshoz, aminek szövegét nagyapám dédelgette az emlékezetében, mivel fontosnak tartotta a későbbi idők számára megőrizni. A jelentkezésre kötelezetteknek a következő tilalmakat kellett eszükben tartani, miszerint a kitűzött időben; „*fegyver, bot és pipa nélkül pontosan megjelenni szoros kötelességüknek ismerjék.*” Szokolai Misa bátyám véleménye szerint mi már sem a szóbahozott kort nem ismerjük annyira sem a beidézettek vérmérsékletét ahhoz, hogy megítélhessük a figyelmeztetés fontosságát. A fegyvertelen és bottalan megjelenés ma sem szorul különösebb magyarázatra, a pipátlanságra is biztosan volt korabeli magyarázat...

Beszélgetésünk alatt mindvégig az udvaron terpeszkedő körtefa alatt üldögéltünk, a körte még nem volt olyan érésben, hogy a fejünkre potyoghatott volna. Misa bátyám mégis valami neszre lett figyelmes, azt mondta mintha lépteket hallott volna, amit én nem észleltem. Kérdezte is, Imre, te nem hallottál valami zajfélét a fejemmel intettem, neki, hogy nem. Akkor nyilván az eszem ment el, a köszönést meg zsebbe felejtette, fordította tréfára a dolgot. Megemlíttem neki, hogy közel és távol magam is ismerek többeket, akik Szokolai nevet viselnek. Rokonai talán? Ezzel a névvel nagyon távolról itt mindenki rokona a másiknak ezt mondom minden atyafiságra pályázó érdeklődőnek, ha kérdezik. Akad közülük olyan is, aki válaszóra csak rosszállólag csóválja a fejét, az ilyenek aztán beszélhetek, mint a dült fának.

Engem meg enni tanítottak a katonaságnál böktem ki hirtelenjében, mert eszembe villant, hogy több mint öt hónapig táborig életet éltem kiképzőtáborit

persze. Kijelentésemre Misa bátyám egyszerre csak eldobta félig szívott cigaret-táját és gyanakvó oldalpillantást vetett rám. Ha jól odafigyel az ember a szavaid-ra Imre, elég furcsán veszi ki magát, amit mondasz, nem gondolod? Aztán hall-gatott rá egy sort, nyilván a folytatást várta. Belekezdtem hát, ne hiába várjon. Sűrű erdők övezték a táborunkat szinte állandóan szél járt a magasban minden-nap láttuk, ahogy borzolja a fák tetejét.

Nekünk már tábori, akarom mondani erdei ebédlőnk is volt, egy olyan öt-ven méter hosszú hatalmas nyitott színféle hodály, amelyben a szellőztetést a szél végezte. Egyedül az eső ellen voltunk védve, de csak akkor, ha az függőle-gesen esett. Itt történt az étkeztetés. Egyik délben például székelykáposzta volt ebédre. A hodály egyik befalazott végében volt a konyha az ebédlőbe nyíló ré-szén állt a katonaruhás fehérkötényes szakács, aki osztotta az ételt. Mellette egy asztalfélén háromszögletű tálcák és ütött-kopott alumínium tányérok voltak stószba rakva, amik valamikor kerek formájúak lehettek, de ekkorra már volt azoknak mindenféle alakjuk. Másik oldalánál a kövezetre kikészítve ott állt a nagy ovális ruháskosár, tele szelt kenyérrel. A szakács egy jó félliteres hosszú-nyelű kanállal a kezében pedig a nagy kondér mögött várakozott.

Az „osztás indul!” Vezényszóra, a szakács meglódította a kanalat, az alu-mínium tányérokba hihetetlen gyorsasággal borogatta a székelykáposztát. Nem felejtette

szájában a nyelvét se kiabált is hozzá, kapja, komám kapja, mert a földön találja, kapja komám, kapja, mert a földön találja. Hát a menázi szinte repült kifelé a kondérból, amikor megkaptuk, rátettük a tálcára vettünk egy szelet ke-nyeret és leültünk a kecskelábú asztalokhoz és néztünk. Nemsokára jött a kony-haügyeletes őrmester, aki ránk szólt valahogy így; apukáim, ha maguk így foly-tatják a kajaidőben csak a fűjásig fognak eljutni. Gondoltuk magunkban ez lehet, hogy tényleg így lesz. De olyan megveszekedett forró volt, az étel, hogy a po-kolból se evett volna belőle senki.

Szusszanásnyi időnk, ha maradt a gondolkodásra mikor az őrmester újra oktatás alá vont bennünket. Kérdéssel kezdete: apukáim, látják maguk ott az asztalon azokat a kancsókat és a köré rakott poharakat? Látjuk, hát! Na, min-denki töltse meg a poharát vízzel, engedelmesen feltöltöttük, mint az óvodások. Ha már mindenkinek tele van a pohara, akkor figyeljenek rám, itt a menázi a kezemben beleöntök fél pohár vizet megkavarom, így ni, máris nekiláthatok be-lapátolni. És öt perc alatt belapátolta, ránézett az órájára látják, maguknak még mindig van húsz percük arra, hogy ugyanezt, amit én megcsináltam maguk is megcsinálhassák. Hát így tanítottak meg bennünket enni a hadseregben. Úgy

ettem én is, mint a többiek, gyorsan, hogy még a fülem is mozgott bele. Úgy hallottam, hogy ebben a hadseregben már konzervát is osztogattak, - szólat meg Szokolai bátyám. - Mondom hétvégeken, amikor nem főztek előfordult ilyen is. Egyébiránt a későbbiekben nekem több nézeteltérésem is támadt ezzel az őrmesterrel a katonai regulát illetően. Ezért aztán ha engem meglátott úgy ugrált a feje, mint a szőlőcirok földrengéskor. A keserves jézusát ennek a világnak, ahol mindig a szegény ember fia van bajban. Toldotta meg Misa bátyám az emlékezetemet, majd lassan öreges mozdulatokkal feltápászkodott a kisszékről. Ennyi ülés után egy kis séta nem fog megártani, - mondta-, megmozgatom a csontjaimat.

Maga most el akar menni, néztem rá meglepetten? Megy a fene, itthon maradok, elég nagy az udvar meg a kert, helyben is tudok le-föl botorkálni nyolcvanon túl én már nyugodtan, meglepetések nélkül szeretném eltölteni azt, ami még, hátravan belőlem. Meg aztán tudod, Imre én a kaszással szeretném eljátszani azt, amit az egyszeri ember a látogatójával. Amikor ehhez az emberhez a nem várt látogató megérkezett, kiküldte a fiát, hogy tagadja le. Az hirtelen zavarában elég ügyefogyottan adta elő a rábízottakat. Azt találta mondani, a megérkezettnek: Apám azt üzeni, hogy nincs itthon. Erre a látogató: Mondja meg neki, én meg nagyon örülök, hogy nem jöttem el.

Na, Imre ma ezzel búcsúzom tőled. Legközelebb, ha jössz, te leszel, soros hozni egy jó adomát akkor majd azzal folytatjuk... Megyek sétálni mielőtt, elkezd sötétleni, Isten áldjon.

